

Dear Participants of Grundtvig Partnership Project Learning in Later Life - Europe Welcome to City Culture Institute in Gdańsk

Gdańsk, 20 October 2012

Authors: Anna Miler, Barbara Borowiak, Marta Tymińska, Agata Włodarczyk, Katarzyna Gumowska, Irena Wojcieszak, Larysa Sałamacha, Krzysztof Krzemiński, Julia Gierczak, Alicja Żarkiewicz, Monika Kwiatkowska, Magdalena Małyjasiak, Monika Serafin, Katarzyna Majchrowska, Ania Urbańczyk

Organiser:

instytut kultury miejskiej

Partners:

Acknowledgments to:

"Metropolitanka" is a her-story project, emphasizing the often neglected role of women in history. Herstories — stories told from the perspective of women are to depict the past of the metropoly and the whole Pomerania in a fuller way.

2010 – creating the project concept

2012 – execution of the project

March 2012 – starting the blog

H. Krzywonos and A. Walentynowicz – phot. Stanisław Składanowski (ESC)

A. Pienkowska – phot. Stanisław Składanowski (ESC)

Maryla Płońska – phot. Zdzisław Andrzej Fic (ESC)

In 2012, "Metropolitanka" focused on women connected with the Gdansk Shipyard. As a result, three different routes were established on the post-shipyard area:

route "S" – about women activists of the Solidarity

route "P" - about the women workers of the Shipyard

route "A" – about women artists creating in the Shipyard area

Within the project:

visiting route plans have been created

walks with guides have been organized

guide materials for tourists have been prepared

discussion panel has been prepared

BRAMA NUMER 2

M Od ponad trzydziestu lat Brama opiekuje się i upiększa kwiatami Aleksandra Olszewska, W oknie kiosku z pamiątkami znajduje się wiersz napisany prawdopodobnie przez gdańską działaczkę, poetkę i malarkę, Hannę "Kukę" Angielczyk. Dorota Nieznalska, rzeźbiarka i artystka intermedialna, stworzyła prace przedstawiającą Brame nr 2 staranowaną przez czołg w 1981 roku. W 2004 roku swój finał miał tutaj spektaki "Odys-SEAS" Leszka Bzdyla i Roberta Rumasa. Występowały w nim tancerki i choreogafki: Bożena Eltermann, Katarzyna Chmielewska, Magdalena Jedra, Anna Steller, Ula Wróbel-Zerek i Anna Haracz oraz aktorka Alina

Anna Walentynowicz z Alina Pienkowską 16. sierpnia 1980 roku zatrzymywały tu pracowników i pracownice Stoczni, namawiając do kontynuowania strajku jako solidarnościowego z popierającymi zaktadami. Irena Szwilska z kolegami postawiła tutaj drewniany krzyż, a Bożena Rybicka i Magdalena Modzelewska organizowaty modlitwy w czasie strajku. Pod Bramę wiele kobiet (m. in. Danuta Wałęsa) przynosiło jedzenie, ręczniki, bieliznę i inne potrzebne przedmioty strajkującym. Zawieszono na niej 21 postulatów strajkujących, w których żądano m. in. zapewnienia odpowiedniej ilości miejsc w żtobkach i przedszkolach dla dzieci kobiet pracujących oraz wprowadzenia płatnego przez trzy lata urlopu macierzyńsko-wychowawczego.

STOŁÓWKA. Tutaj pracownicy i pracownice z Wydziałów W2, W3, K2 ("szkodliwych") mogli odebrać "na kartki" mleko albo zupy regeneracyjne "z wkładką", wydawane o 9:00 w ramach przerwy śniadaniowei. Zupy pierwotnie gotowano w kuchni na Wydziale Remontowym. ale w późniejszym czasie positki przywożono z zewnątrz. Ich wydawaniem zajmowały się kobiety. W czasie straiku pracownice stotówek przygotowywaty rano zapas kanapek dla stoczniowców. Później również termosy z kawą na potrzeby rozmów prowadzonych z rządem w Sali BHP. Rolę tę przyjęty jednak dopiero po negocjacjach z komitetem związkowym, gdzie wywalczyty wspólne obieranie ziemniaków z mężczyznami.

ΔΟΜΙΝΙSΤΡΑCΙΑ STOCZNI

N biurach administracji pracowały głównie kobiety (księgowe, kadrowe, dział logistyki, sprzedaży czy zaopatrzenia). Decydowano tu o przydziatach mieszkań i pokoi w hotelach pracowniczych, a także o koloniach letnich dla dzieci, zasiłkach rodzinnych i deputatach weglowych.

BUDYNEK DYREKCJI

M Obecnie znajdują się tu pracownie Iwony Zając, Magdy Matyjasiak, Agaty Nowosielskiej, Bogny Burskiej. To też tymczasowa siedziba Europejskiego Centrum Solidarności, gdzie pracuje wiele animatorek kultury, historyczek oraz archiwistek.

WILLA DYREKTORA

Budynek nieistniejący. Siedzibę miał tu Teatr Znak. Swoje próby miał też teatr Lustra Strona Druga Alicji Mojko. W swojej pracowni rzeźbiarskiej tworzyła Marzena Niećko--Gawrysiak, wiele jej prac miato ścisty związek ze Stocznią ("Przystanek Barok", "Wystawa w Warszawie").

SALA BHP

Pierwsza odsłona wystawy "Drogi do wolności" w 2000 roku, której kuratorkami były Aneta Szyłak i Bożena Czubak. 54 Siedziba Międzyzakładowego

rejestracje zakładów przystępuja-

cych do MKS. Za współautorke zna-

ku "Solidarność" uważa się Krystynę

Komitetu Strajkowego, w którym zalina Stepniowska, Danuta Nawrocka siadaly: Anna Walentynowicz, Alina i inne. Książke poświeconą Kolonii Pienkowska, Henryka Krzywonos, Artystów opublikowała kuratorka -Jolanta Woszczenko Joanna Duda-Gwiazda. Tu podpisano Porozumienia Sierpniowe - syg-HALA 89A MONTOWNIA U-BOOTÓW natariuszkami były: Walentynowicz, Pienkowska, Krzywonos, Joanna R2 Tu prezentowano prace w ramach Duda-Gwiazda, inżynierka okrę-Galerii Bezdomnej, a także ekspozycję towa, była współautorką postulawspółtworzona przez Anie Witkowska. tów strajkowych. W negocjacjach "Znajomi znad morza". Obecnie Hale zajmuje Centrum Stocznia Gdańska, ze stroną rządową (jako członkimiejsce występów m.in. Katie Melua, ni Komisji Ekspertów przy MKSie Anny Marii Jopek, Kory, Speech w Gdańsku) uczestniczyła socjolożka Debelle czy trójmiejskiej damskiej Jadwiga Staniszkis. Maryla Płońska, grupy fireshow Mamadoo. Na plawspółautorka odezwy do obrony Walentynowicz, pełniła funkcję secu przed Halą w ramach obchodów kretarki w pracach MKS, brała udział rocznicowych Solidarności występowaty: Marianne Faithfull, Macy Gray w formulowaniu postulatów, zorgai Kylie Minogue. nizowała biuro tłumaczeń dla zagranicznych mediów. Wydarzenia sierpniowe, wbrew zakazom kierownictwa BRAMA NUMER 1 radia, dokumentowała dziennikarka 😽 Tutaj 16. sierpnia 1980 roku Ewa Janina Jankowska. Nagrania te uj-Ossowska zatrzymywała pracownirzały światło dzienne jako reportaż ków i pracownice Stoczni, namawiając do kontynuowania strajku jako "Polski Sierpień". "Strajkowy Biuletyn Informacyjny Solidarność" redagosolidarnościowego z popierającymi wała Ewa Milewicz; prowadziła też strajk zakładami.

BRAMA NR 3

SG Tutaj 16. sierpnia 1980 roku Alina Pienkowska wzywata do pozostania w Stoczni i kontynuowania strajku. Doprowadziła do zamknięcia bram, na terenie Stoczni zostało ok. 1000

To tu rozgrywa się jedna z ostatnich scen filmu "Człowiek z marmuru" Andrzeja Wajdy z Krystyna Janda.

POCHYLNIE

Tutaj odbywało się wodowanie statków, stąd też wypływały one na próbne rejsy. Wodowaniu towarzyszyła matka chrzestna, najcześciej żona armatora lub kapitana statku, ale bywały nimi również "przodownice pracy", w 1953 roku przy wodowaniu "Nysy" - Anna Walentynowicz. Próbnym rejsom towarzyszyty libacje alkoholowe, które często kończyty się seksualnymi zaczepkami na statkach (szczególnie narażone na nie byty panie sprzątające).

BUDYNEK CENTRALI TELEFONICZNEJ

R5 W latach 2002-2008 mieścita

przestrzenia różnorodnych działań,

z pracowniami, salami prób, studia-

mi tańca i galeriami. Związane z tym

miejscem były: Anna Steller (tan-

cerka), Bożena Eltermann (tancer-

ka, choreografka) i Teatr Cynada,

Agata Nowosielska (malarka, eseis-

tka), Małgorzata Patrini (projektant-

ka mody), Anna Patrini (wokalistka),

Katarzyna Chmielewska (tancerka,

choreografka), Iwona Zając (ar-

tystka wizualna, malarka), Bogna

Burska (artystka intermedialna),

Emilia Grubba (artystka wizualna),

Młoda Załoga z Magdą Matyjasiak

(fotografką). Znajdowała się tu też

pracownia OBIN.org, gdzie tworzyła

m.in. Joanna Grochocka. Mieściła się

tu galeria Klosz.Art, gdzie swoje pra-

ce prezentowały artystki: Agnieszka

Gawedzka, Malina Tomaszewska,

Angelika Fojtuch, Katarzyna Wolicka,

Ania Witkowska, Agata Nowosielska,

Karolina Kubik, Anna Kalwaitys, Karo-

się tutaj Kolonia Artystów. Była

RT Prezentowano tu dwie produkcje teatraine: "Stołówkę" (2009 rok) holenderskiego teatru Polly Maggoo, której podstawą były rozmowy m.in. z Henryką Krzywonos-Strycharską. Główną role grafa Julia van de Graff, scenografię stworzyła Barbara Kruszewska. Z okazji trzydziestolecia powstania NSZZ Solidarność w 2010 roku w Hali zrealizowano widowisko taneczno-muzyczne "Sny o Wolności", gdzie tańczyty: Katarzyna Antosiak, Franciszka Kierc, Marta Śrama i Ewelina Dańko; oprawę muzyczną współtworzyły Krystyna Prońko, Sylwia Jasnoch-Boczkowska, Beata Woitowicz i Aneta Wadołowska. a współautorką wideo była Agnieszka Lendzion.

W Hali gdański Teatr Wybrzeże wystawiał stynne spektakle "H." oraz "Happy End". Występowały w nich gdańskie aktorki: Joanna Bogacka, Marta Kalmus, Alina Lipnicka, Małgorzata Oracz, Ewa Andruszkiewicz, Tamara Arciuch--Szyc, Maria Mielnikow, Marzena Nieczuja-Urbańska.

Tutaj pracowała Anna Walentynowicz iako suwnicowa, po tym. iak ze względu na stan zdrowia, zażądała przeniesienia ze stanowiska spawacz- HALA 57B ki. Wbrew zwykłej praktyce, jej zarobki zostały obniżone. Walentynowicz była jedna z wielu suwnicowych w Stoczni i pomimo, iż w tym zawodzie przeważały kobiety, na czele brygady najczęściej stał mężczyzna. Walentynowicz została zwolniona 7. sierpnia 1980 roku. Żądanie przywrócenia jej do pracy stało się głównym zarzewiem strajku w Stoczni.

..SZATNIOWIEC*

pa Tutaj znajdowały się szatnie, głównie żeńskie, choć – jak wspominają stoczniowcy - zwykł się w nich również przebierać w roboczy kombinezon Lech Wałęsa. Oddzielna szatnia i fazienka dla kobiet musiafa znaidować się przy wydziałach, w których pracowało co najmniej pięć pracownic, ale o respektowanie teeo przepisu kobiety czesto musiały walczyć. Jak wspomina Krzywonos: w toaletach i prysznicach nie było klamek.

WYDZIAŁ WZ

Tutaj wiele kobiet, ze względu na "mate gabaryty", pracowato jako izolatorki, uszczelniając rury rakotwórczym azbestem. Przy Wydziale funkcjonował wtedy żłobek. Gdy część pracownic zachorowata na pylicę, walczyły, aby Stocznia uznała tę chorobę za zawodową i zanewnita odszkodowania. Rozwój technologiczny sprawił, że cała załoga Wydziału została zwolniona. To również z tym miejscem związana jest historia dziecka, które zostało naiprawdopodobniej poczęte wskutek gwałtu na terenie zakładu, przez co Stocznia uznała je za "swoje" i wspierała matkę finansowo.

ΗΔΙΔ 90Β

Przestrzeń wystawiennicza IS Wyspa, gdzie mają miejsce wystawy Festiwalu ALTERNATIVA. w ramach którego prezentowane są prace polskich i zagranicznych

INSTYTUT SZTUKI WYSPA

Istnieje od 25 lat, nie od początku jednak na terenie Stoczni. Jego dyrektorką jest Aneta Szyłak, dzięki której do Gdańska zawitało wiele cenionych artystek i artystów, a także cykl wystaw ALTERNATIVA. Przy tych wystawach współpracuie również Marta Szymańska, Z ISW związana jest krytyczka i historyczka sztuki Ewa Tatar, kuratorka wielu wystaw. W 2012 roku do Wyspy zawitał projekt "re.act feminism", którego jedna z kuratorek była Aleksandra Grzonkowska. Promocje książek i pokazy filmowe z kolei organizowata w Wyspie filmoznawczyni i filolożka Julia Gierczak. W ISW rezydowato wiele międzynarodowych artystek, w tym m.in. Patrizia Karda i Seline Baumgartner (Szwajcaria) oraz Rozhgar Mahmood Mustafa (Irak).

Zburzona. Tutaj mieściła się Galeria Dźwięków AKU prezentująca muzykę eksperymentalną, której współzatożycielką była Joanna Maltańska obecna szefowa klubu Buffet oraz współtwórczyni grupy projektowej Lukrecja Agsamit.

M Tutaj kobiety w ogrzewanych farelkami kantorkach, w ochronnych fartuchach, wydawały narzędzia do pracy, stroje robocze albo wyposażenie statków.

MODEL ARNIA

Przestrzeń artystyczna założona przez Fundację Wyspa Progress. Swoje międzynarodowe projekty realizowała tu kuratorka Roma Piotrowska. Tworzyły tu artystki: Dorota Zgłobnicka (wideo), Alina Żemojdzin (współautorka filmu o stoczni pt. "Legendy Kolonii Artystów"), Anna Kalwajtys (performerka), Joanna Maltańska, Monika Pudlis, Dominika Skutnik, Magda Matlacz, Leokadia Kanuścińska, Do. Aktywu należały: Lena Dula i Zuzanna Malicka. Odbyła się tu indywidualna wystawa rezydentki Jeanne Susplugas ("Skutki uboczne"), a także prezentacje Doroty Nieznalskiej.

MUR PRZY UL. JANA Z KOLNA

DK Murales "Stocznia" z 2004 roku Iwony Zając – artystki, rezydentki Młodego Miasta. Praca otrzymała przydomek "Nike Stoczniowa", jest efektem rozmów ze stoczniowcami i fascynacji artystki ich historiami. Dzieto do 2012 roku odnawiano. jednak z powodu zaplanowanej budowy dróg ma przestać istnieć.

PRZYCHODNIA

Miejsce pracy Aliny Pienkowskiej, pielęgniarki w gabinecie okulistycznym, która przekazała poza Stocznię informację o rozpoczęciu strajku i postulatach strajkujących. Wraz z Barbara Przedwojską zredagowała postulat 16. dotyczący służby zdrowia. Pomoca medyczna strajkującym stużyty pielęgniarki i lekarki, m.in. Joanna Muszkowska-Penson.

Kobiety, podobnie jak mężczyźni, najczęściej zgłaszały się z pylicą oraz azbestozą (szczególnie spawaczki i izolatorki) lub alergią (sprzątaczki i malarki).

POMNIK POLEGŁYCH STOCZNIOWCÓW

Pomnik współprojektowała gdańska rzeźbiarka Elźbieta Szczodrowska. Inna rzeźbiarka, Maria Korpalska, brała udział w tworzeniu pierwszej formy plastycznej monumentu. SI Budowa "Pomnika Polegtych Stoczniowców" była jednym z postulatów straikujących. W trakcie

protestu zbierano na ten cel środki.

Zapraszamy do zwiedzania Stoczni Gdańskiej szlakami kobiet

Stoczniowe żurawie są jednym ze znaków rozpoznawczych Gdańska, tak samo Stocznia Gdańska – miejsce, gdzie tworzyła się najnowsza historia Polski. Od niedawna postindustrialną przestrzeń Młodego Miasta można zwiedzać. Instytut Kultury Miejskiej zaprasza na regularne spacery po terenach postoczniowych. W ramach projektu "Metropolitanka" będziemy je przemierzać według klucza herstorii, czyli przez role i działania kobiet. Do niedawna Stocznie kojarzono wyłacznie z meżczyznami: spawaczami, budowniczymi statków, strajkującymi, a przecież wśród nich znajdowały się również kobiety. "Metropolitanka" odkrywa ten zapomniany fragment historii Stoczni Gdańskiej, szukając na terenach stoczniowych kobiet, których życie i działania zmieniły bieg historii. Stocznie można odkrywać na trzech trasach:

- 5 poświęconej działaczkom Solidarności;
- P poświęconej pracownicom Stoczni;
- A poświęconej artystkom tworzącym na terenie Stoczni.

Odwiedzimy miejsca, gdzie przez kilkadziesiąt lat pracowało, tworzyło, a nawet mieszkało, jednorazowo aż pięć tysięcy kobiet. Przywołamy historie pań, które dekorują kwiatami stoczniową bramę, przypomnimy rolę i wkład działaczek Solidarności i przyjrzymy sie codziennej pracy suwnicowych, laborantek i wózkowych. Poznamy artystki, które przeszły stoczniowy kurs spawania, zainspirowane przestrzenią, która była ich domem i miejscem pracy twórczej. Usłyszymy wiele anegdot i ciekawostek, jak choćby o tym, skąd pochodziły tulipany i goździki rozdawane w zakładzie na Dzień Kobiet, a także gdzie znajdowały się niejstniejące już Willa Dyrektora i Galeria Dźwieków AKU, oraz na których suwnicach pracowała Anna Walentynowicz i co jedno z tych urządzeń ma współnego ze stynnym spektakiem "H.". Oprowadzać beda autorki projektu oraz zwiazani ze Stocznia artyści i artystki. Wiecej o projekcie: www.ikm.gda.pl/metropolitanka

Autorki: Anna Miler, Berbara Borowiak, Marta Tymińska, Agata Włodarczyk,

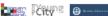
Katarzyna Gumowska, Ania Urbańczyk Redakcja: Agata Włoderczyk Korekta: Julia Gierczak Projekt graficzny: Katarzyna Maichrowska Zdjęcia: Zbiory Europejskiego Centrum Solidarności Organizator: Instytut Kultury Miejskiej Partnerzy: Akademia Sztuk Pięknych w Gdańsku, Europejskie Centrum Solidamości

Kontakt: Instytut Kultury Miejskiej, ul. Długi Targ 39/40, 80-830 Gdańsk e-mail metropolitanka@lkm.gda.pl, tel. 58 760 72 16

nstytut cultury miejskiej

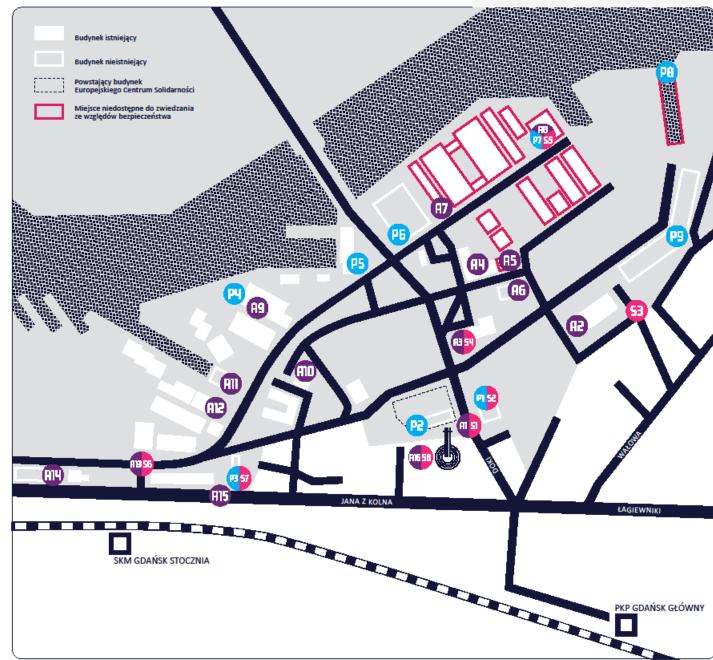

ARTYSTKI Brama nr 2 Hala 89A – montownia U-Bootów ⊕ Sala BHP Budynek Dyrekcji (RS) Budynek Centrali Telefonicznej Willa Dyrektora Hala 49A Hala 42A Hala 90B Instytut Sztuki Wyspa M Hala 57B Modelarnia Brama nr 3 Hala Widowiskowo-Sportowa Mur przy ul. Jana z Kolna Pomnik Poległych Stoczniowców PRACOWNICE Stołówka R Administracja Stoczni Przychodnia Laboratoria Wydział W2 "Szatniowiec" Thala 42A Pochylnie Magazyny DZIAŁACZKI SOLIDARNOŠCI Brama nr 2 Stołówka 🖪 Brama nr 1 Sala BHP 🚯 Hala 42A Brama nr 3 Przychodnia Pomnik Poległych Stoczniowców

Our project has a cross-generation character and is addressed to all social groups.

We want especially to draw attention of the people interested in:

history

alternative sightseeing

education

feminism

Through the project we want to:

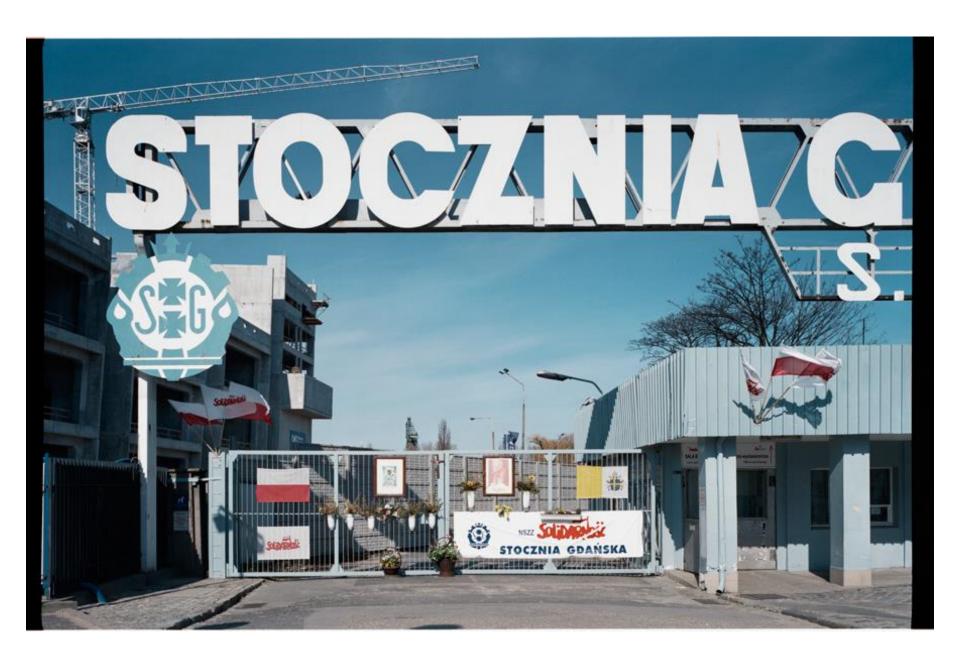
stress the role of the women in creating history

conduct informal education

encourage cross-generation activities

increase the interest in the history of everydayness

maintain and support the memory of Gdansk Shipyard

phot. Michał Szlaga

phot. Michał Szlaga

Activities

Current:

walks with the women guides

blog

cooperation with other herstory projects in Poland

organization of educational workshops and city games for children, youth and adults

Planned:

issuing a publication

We propose:

participation in the walks

a blog to read

cooperation in the project

sharing our knowledge and experience in the creation of herstorical projects

partnership in herstorical projects in other countries

We are also open for any other initiatives!

We plan:

to continue the project

to issue a publication

to organize further editions of educational workshops and city games for children, youth and adults

We look for:

foreign partners organizing similar projects

More information at:

www.ikm.gda.pl/metropolitanka e-mail: metropolitanka@ikm.gda.pl coordination: City Culture Institute www.ikm.gda.pl

author: Larysa Sałamacha translation: Ania Kierbedź